

Vedtatt av NLMs hovedstyre 8. desember 2017

NLMs forhold til ikke-lutherske dåpssyn

1. Innledning

Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) er en luthersk organisasjon. Våre grunnregler fastslår at vi bygger vårt «arbeid på Den hellige skrift og på Den evangelisk-lutherske kirkes bekjennelse» (§2) og «krever av sine utsendinger at de skal lære og forvalte sakramentene i samsvar med Skrift og bekjennelse» (§3). Et stadig mer aktuelt spørsmål er hvordan vi bør forholde oss til mennesker med et ikke-luthersk dåpssyn. Kan disse – under gitte forutsetninger – ansettes i NLM? Kan vi ha et forpliktende åndelig samarbeid med kristne som har et annet dåpssyn? Hvordan bør vi forholde oss til den kraftige kritikken mot «gjendøperne» i Den augsburgske bekjennelse? I dette notatet gjennomgår hovedstyret NLMs lutherske dåpssyn og hvordan vi vil forholde oss til ikke-lutherske dåpssyn.

2. Innholdet i et luthersk dåpssyn

Lutheranere fastholder at spedbarn kan og bør døpes. Men mer må sies om et luthersk dåpssyn enn at man fastholder barnedåpen. Vi vil her oppsummere et luthersk dåpssyn i to viktige punkter: at barn trenger frelse og at dåpen gir frelse. I tillegg vil vi si litt om sammenhengen mellom dåp og det kristne livet.

a) Barn trenger frelse

Bibelen taler radikalt om mennesket som synder. «Se, jeg er født i misgjerning, og min mor har unnfanget meg i synd», sier David i Salme 51,7. Tanken er ikke at unnfangelsen av ham var syndig, men han erkjenner at hans grove synd mot Urias og Batseba skyldes hans grunnleggende syndighet.

Det lutherske menneskesynet – og syndsbegrepet – kobler synden like mye til hva vi er som til hva vi gjør. Som Jesus sier i Markus 7,21-23: «For innenfra, fra menneskehjertet, er det de onde tankene kommer: utukt, tyveri, mord, hor, griskhet, ondskap, svik, utskielser, ondt øye, spott, hovmod, uforstand. Alt dette onde kommer innenfra og gjør mennesket urent». På engelsk snakker vi om «original sin», mens det i norsk tale er blitt til «arvesynd». Det kan diskuteres om det norske uttrykket gir god mening, men poenget er at å være menneske alltid betyr å være et syndig menneske.

Dette betyr at også et spedbarn er en synder som trenger frelse. Vi kommer ikke til denne jord som frelste mennesker, men som fortapte mennesker på grunn av at Adams fall rammer hele menneskeslekten. Jesu ord til Nikodemus gjelder oss alle – også barna: «Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født av vann og Ånd, kan han ikke komme inn i Guds rike» (Joh 3,5). Vi mennesker er, også før vi har begått en bevisst synd, «vredens barn» (Ef 2,3). Derfor trenger vi ikke bare å få tilgivelse for våre syndige handlinger; vi trenger også frelse for vår syndighet.

b) Dåpen gir frelse

Sentralt i en luthersk teologi er overbevisningen om at dåpen faktisk formidler Guds nåde og tilgivelse. Det betyr ikke at dåpen formidler frelse til den som ikke tror; dåpens gave kan forkastes. Mange bibeltekster kobler sammen dåp og frelse. Den mest utførlige bibelteksten om dåpens virkning finner vi i 1. Peters brev. Her sammenligner Peter det dåpen gjør med hva arken gjorde for Noah og hans familie under syndfloden: «I den ble noen få, det er åtte sjeler, frelst ved vann, det som

også nå frelser oss i sitt motbilde, dåpen. Den er ikke en avleggelse av kjødets urenheter, men en god samvittighets pakt med Gud, ved Jesu Kristi oppstandelse» (1 Pet 3,20b-22).

Her står vi overfor en tydelig forkynnelse av at dåpen faktisk frelser. Da Peter talte på pinsedag oppfordret han ikke bare folket til å tro på Jesus. Han koblet sammen omvendelse og dåp: «Omvend dere, og la dere alle døpe på Jesu Kristi navn til syndenes forlatelse, så skal dere få Den Hellige Ånds gave» (Apg 2,38). Noe lignende står i Apg 22,16. Så ser vi at Jesus forklarer Nikodemus at et menneske må bli «født av vann og ånd» for å komme inn i Guds rike (Joh 3,5). Det er mulig at henvisningen til vann er å forstå som en henvisning til dåp.

Vi ser også at Paulus slår fast at Gud ikke frelste oss «på grunn av rettfærdige gjerninger som vi hadde gjort, men etter sin miskunn, ved badet til gjenfødelse og fornyelse ved Den Hellige Ånd» (Tit 3,5). Vi forstår «badet til gjenfødelse» som en henvisning til dåpen. Gjennom dåpen formidler altså Gud sin frelse til et menneske og tar bolig i denne gjennom sin Ånd. I Kolosserbrevet 2,11-13 presenteres dåpen som den nye omkjærelse. Siden jødiske barn ble omskåret åtte dager gamle, er det naturlig å ta denne teksten som et signal om at spedbarnsdåp er forsvarlig.

c) Dåpen og det kristne livet

I Det nye testamente henger dåp, tro og etterfølgelse nøye sammen. «Selv om «Guds nåde blir tilbudt ved dåpen» (CA 9) står den aldri alene, men må brukes i tro og leves ut i hverdagen (CA XIII). Flere viktige dåpstekster i Bibelen står i avsnitt om det kristne livet, helliggjørelsen og kampen mot synden (Rom 6,4 Kol 2,11-13). I den lille katekismen påpeker Luther at dåpens mening er at menneskets syndige natur «skal druknes ved daglig anger og bot og dø med alle synder og onde lyster.

Paulus forkynner i Rom 6,4 at vi ikke kan leve i synden. Vi «ble altså begravet med ham ved dåpen til døden, for at likesom Kristus ble reist opp fra de døde ved Faderens herlighet, så skal også vi vandre i et nytt liv». Dåpens symbolikk viser oss hvordan dåpen relaterer seg til mitt kristne liv: Jeg går ned i dåpsgraven og lar meg gravlegge med min synd og min selvcentrerte natur, for så å la meg reise opp til et nytt liv der Kristus er Herre.

3. De vanskelige spørsmålene knyttet til luthersk dåpslære

Så langt har vi påpekt at en luthersk lære om dåpen bygger på overbevisningen om at også spedbarn trenger frelse og at dåpen gir frelse. Disse to punktene er det stor enighet om i luthersk teologi. Men det finnes også temaer knyttet til dåpen som det er mer uenighet og usikkerhet om. Vi vil kommentere noen av disse nå.

a) Kan et spedbarn tro på Jesus?

Når Det nye testamente skriver om dåp – og om tro – er utgangspunktet voksne menneskers omvendelse. Da hører troen og dåpen sammen. Så fastholder vi at et spedbarn trenger frelse, og at dåpen gir denne frelse, men betyr det at et spedbarn faktisk tror på Jesus? Er det slik at dåpen faktisk gir troen? Eller kan et lite barn bli født på ny, som altså skjer ved «vann og ånd», uten å ha en tro på Jesus?

På disse spørsmålene gis det noe ulike svar i luthersk teologi. Den danske dogmatikeren Regin Prenter fant det problematisk å snakke om at dåpen virker tro i barnet fordi det betyr «at genfødelse forstås som en psykologisk prosess, en moralsk-religiøs forbedring eller forædling».¹ Leif Andersen argumenterer derimot for at også spedbarn kan tro – og begrunner det med Jesu ord i Lukas 18,17: «Den som ikke tar imot Guds rike som et lite barn, skal slett ikke komme inn i det!» Her påstår altså Jesus at et lite barn kan ta imot Guds rike, og Bibelen gir klar beskjed om at Guds nåde mottas i tro. Som Andersen påpeker, står vi her overfor små barn som ble båret til Jesus.²

Hva da med ordene i Rom 10, 17 om at troen kommer «av forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen som en hører, kommer ved Kristi ord»? Er det ikke umulig for et lite spedbarn å forstå kristen forkynnelsen – og slik komme til tro? Det er en viss usikkerhet knyttet til hva Luther tenkte om akkurat dette, og noen hevder at han ga ulike svar, men Ole Øystese trekker frem et interessant sitat: «Når Kristus sier at himlenes rike hører barna til, men også sier at den som ikke tror, skal gå fortapt, hvem våger da å si at de barn som han tar opp i riket, er uten tro».³

Nå består kristen tro av ulike aspekter. Tro handler både om «forsantholden», altså å ha en spesifikk overbevisning (og i dette tilfellet slutte seg til en kristen livsanskuelse) og om «tillit». Leif Andersen mener at det er den siste formen for tro som spedbarn kan utøve – selv om de utvilsomt ikke er i stand til å kognitivt tilegne seg en kristen overbevisning. Dette er også konklusjonen til Ole Øystese. Han innrømmer at det er vanskelig å finne tydelige skriftsteder som fastslår at Gud gir et spedbarn tro, men mener at det er Gud som skaper troen både i voksne og barn og føyer så til:

«Dette kan Ånden gjøre uten motstand i det lille barnet – nettopp fordi det ikke har tanker og fornuft som tenker imot Guds tanker og heller ikke en egenvilje som står Guds vilje imot. Annerledes er det med de voksne (...)»⁴

Holder denne logikken? Eller står vi i fare for å skille for sterkt mellom tro som tillit til Gud og tro som en personlig aksept av sentrale trossannheter? Vi har forståelse for at lutherske teologer tenker noe ulikt om dette siden ingen bibeltekster gir et entydig svar. I de bilaterale læresamtalene mellom Den norske kirke og Det Norske Baptistsamfunnet, som ble gjennomført fra 1984 og til 1989, ble spørsmålet om forholdet mellom dåpen og troen tatt opp. Den lutherske delegasjonen erkjente at påstanden om at barnet tror ikke kan fremholdes som et ubestridelig dogme, men må mer betraktes som en hjelpetanke.⁵ Videre heter det:

«Med hensyn til spedbarnets tro har den lutherske gruppen i våre samtaler kommet til å stille seg spørrende om det er meningsfullt å snakke om at spedbarn tror. Lutheranerne finner det derfor usikkert og vanskelig å la antakelsen av spedbarnets tro være bærende argument for den lutherske kirkes dåpspraksis.»⁶

Uansett vil vi fastholde at barn trenger å bli født på ny og at dåpen formidler Guds nåde også til spedbarn.

b) Kan troen frelse uten dåp?

Bibelen taler ikke bare om at dåpen gir frelse. En rekke tekster understreker at vi blir frelst av tro (Joh 3,16-18; Rom 10,9-10). Ja, luthersk teologi har gjort evangeliet om «frelse ved tro alene» til en hovedsak. Så hva er forholdet mellom dåp og tro? Bli mennesker frelst når de kommer til tro – før de blir døpt?

Spørsmålet oppleves ikke alltid påtrengende. Normalt går tro og dåp hånd i hånd. Jesus sier det slik: «Den som tror og blir døpt, skal bli frelst; men den som ikke tror, skal bli fordømt» (Mark 16,16). I Apostlenes gjerninger oppfordres mennesker til å omvende seg og å bli døpt. Når den etiopiske hoffmannen blir forklart evangeliet om Jesus av Filip, og bekjenner Jesus Kristus som Guds sønn, blir han øyeblikkelig døpt (Apg 8,36-38).

Men noen ganger vil det gå noe tid fra et menneske kommer til troen og frem til at dåp finner sted. En årsak er at mange kirker gjennomfører grundig dåpsundervisning før dåp foretas. Skal vi betrakte disse menneskene som kristne som (foreløpig) ikke er døpt? Vårt svar vil være, i lys av alle tekstene om at mennesker kan ta imot Guds frelse i tro, at troen kan frelse mennesker som ikke (enda) er døpt. Men også på dette punktet finnes det noe ulikt syn i luthersk sammenheng.⁷

c) Hva skjer med udøpte barn?

Iblant hevdes det at et luthersk dåpssyn innebærer en påstand om at udøpte barn går fortapt. Et slikt ståsted kan kanskje fremstå som logisk ut i fra Den augsburgske bekjennelse når det om arvesynden står at denne «fordømmer og også nå fører med seg den evige død for dem som ikke blir gjenfødt ved dåpen og Den Hellige Ånd» (Art II) og det dernest hevdes at «dåpen er nødvendig til frelse» (Art IX). Må vi ikke da trekke som konsekvens at når et barn som trenger frelse ikke blir døpt, går fortapt?

Jo, dette kan nok synes logisk, men det er like fullt ikke en konklusjon som har blitt trukket i luthersk lære. Ole Øystese påpeker at den kristne kirke alltid «har lært at Gud har bundet oss til å bruke dåpen som frelsesmiddel, men ikke seg selv» og viser til Augustin som hevdet at det «ikke er mangelen på sakramentet, men forakten for det, som fører til fortapelse».⁸

Carl Fr. Wisløff har gått grundig inn på hvordan Luther og de første lutherske lærere tenkte om dette spørsmålet. Han finner det særlig interessant at Filip Melanchthon, som førte Den augsburgske bekjennelse i pennen, understrekte at barn kan «bli frelst ved at foreldre i bønn og tro bærer dem til Kristus». Luthers nære kollega Johannes Bugenhagen skrev for øvrig en bok i 1542, som Luther varmt anbefalte, om akkurat dette temaet. Wisløff skriver slik om Bugenhagens veiledning:

«Kan vi ikke bringe barnet til dåpen, så kan vi anbefale det til Gud i bønn. Da Jesus har lovet at våre bønner skal bli hørt når vi ber om noe etter hans vilje, og da det er hans vilje at de små ikke skal fortales, så er det helt sikkert og visst at Jesus tar imot disse små barna».⁹

Det samme synet kan vi finne hos Pontoppidan i hans *Sannhet til gudfryktighet* fra 1737. På spørsmålet om udøpte spedbarn går fortapt, svarer Pontoppidan nei, fordi barnet «... forakter ikke Guds nådemiddel, men mister det. Til dette nådemiddelet har Gud bundet oss, men ikke seg selv, for han kan også frelse uten dåp.»¹⁰

d) Hva skal vi tenke om en folkekirkelig dåpspraksis?

I Misjonsbefalingen er dåp og tro tett knyttet sammen, «... i det dere døper dem i Faderens, Sønnens og Den Hellige Ånds navn, og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere» (Matt 28,19-20). Men hva skal vi tenke om barn som blir døpt, men som i praksis ikke får noen opplæring i den kristne tro?

Et slikt spørsmål utfordrer oss både på et teologisk plan og på et mer praktisk plan. Teologisk kan vi spørre om barn som ikke omslutes av bønn og opplæring faktisk kan regnes som kristne – selv om de er døpt. Å besvare et slikt spørsmål er ikke uten videre lett. På den ene siden tror vi at dåpen gir mennesker fellesskap med Gud. På den andre siden vil vi ikke se på dåpen som et slags magisk ritual.

På et mer praktisk plan vil vi drøfte hvordan en kristen kirke kan forsikre seg om at dåpshandlingen ikke blir stående alene, men at foreldre og faddere faktisk gir barnet en kristen oppdragelse.

Fordi dåp er dåp til tro vil spedbarnsdåp i en folkekirkekontekst være krevende. Dersom båndene mellom dåpen på den ene siden og opplæring og oppdragelse på den andre siden svekkes, vil også dåpens bibelske anliggender svekkes. Med en folkekirke der flere og flere av dens medlemmer erklærer seg om ateister (om lag 30% av dens medlemmer) er ikke et fall i dåpstallene nødvendigvis noe å beklage. Kun de foreldrene som oppriktig ønsker å oppdra sine barn i den kristne tro og bekjennelse bør bære sine barn frem til dåp.

NLM har stor forståelse for de som kommer med kritikk av en folkekirkelig dåpspraksis – selv om utgangspunktet er et annet teologisk syn på dåpen. Når for eksempel Merete Thomassen, førsteamanuensis i liturgikk ved Det praktisk-teologiske seminar, i Vårt Land 13/10 argumenterer for at svaret på spørsmålet «Hvem er kristne?» til alle tider har vært «De døpte», vil vi protestere mot en overdrivelse av dåpens betydning. Vi bør ikke betrakte mennesker som kristne hvis de ikke ønsker å bekjenne en kristen tro. Det betyr ikke at vi kan vite nøyaktig hvilke mennesker som har en sann tro. Bare Gud kjenner troen til den enkelte. Men vi vil fastholde og forkynde at dåp og tro hører sammen. En kristen dåp må ikke løsrives fra opplæring og en bekjennelse av troen.

e) Hva betyr dåpen for mennesker som har falt fra?

Hva betyr det for et menneske å være døpt hvis han eller hun ikke lenger bekjenner troen? Dette er ikke et spørsmål som Bibelen gir et entydig svar på, og blant lutherske teologer har det vært tenkt noe ulikt. Riktignok er det enighet om at dåpen er gyldig. Ingenting i Bibelen tilsier noe annet enn at dåpen er en engangshendelse. Samtidig vil vi tenke at dåpen er uten virkning for den som ikke tror. Det betyr at vedkommende bør kalles til omvendelse.

I Den norske kirke brukes uttrykket «Kall de frafalne tilbake til dåpens nåde» i forbønnen. En slik formulering står i fare å for å signalisere at dåpen gir den døpte en særegen nåde – og således en annen nåde enn den et menneske får del i gjennom troen.

4. Ulike typer ikke-lutherske dåpssyn

Ikke alle som døper spedbarn har et luthersk dåpssyn. Både de ortodokse kirker, Den romersk-katolske kirke og Metodistkirken døper spedbarn, men med en annen teologisk begrunnelse. Som kjent hevder metodister at spedbarn ikke trenger frelse: «Jesu død for all verdens synd gjelder også det lille, nyfødte barnet. Fordi denne nåden gjelder, så får barnet del i det ytre, synlige tegnet som peker på denne indre, usynlige nåden for alle som er tilstede der ved døpefonten i kirken».¹¹ Slik forkaster altså metodistene at dåpen gir frelse.

Ulike betegnelser brukes i dag for å betegne de som ikke foretar spedbarnsdåp. Det kan snakkes om «gjendøpere», om «voksendåp» (selv om også lutheranere vil døpe voksne!), om «troendes dåp» og om «et baptistisk dåpssyn». I vår sammenheng anser vi det som mest presist å snakke om «bekjennelsesdåp». Det er noe upresist å snakke om «voksendåp» fordi noen av de som avviser spedbarnsdåp velger å døpe barn under ti år. Å snakke om «troendes dåp» er noe uheldig fordi det ikke er gitt at enhver som blir døpt som voksen (eller som tenåring), faktisk har en tro på Jesus, og det er heller ikke sikkert at dåpen kommer raskt etter at en bevisst tro har oppstått. Derimot er det ingen tvil om at dåpen blir foretatt på grunnlag av den døptes kristne bekjennelse.

Blant de som avviser spedbarnsdåp, og isteden foretar bekjennelsesdåp, finnes det ulike dåpssyn. Noen vil nok hevde at dåpen utelukkende er å forstå som en lydighetshandling. De vil fortsatt foreta

en dåp «til Kristus» og en dåp i den treenige Guds navn, men avviser altså at dåpen kan formidle frelse.

I nyere tid har en rekke ledende baptistteologer understreket den dype sammenheng det er mellom dåp og frelse – og fremholdt dåpen som et nådemiddel. Disse har et mer sakramentalt syn på dåpen og vil vektlegge at Gud gjør noe i dåpen og at dåpen således er nødvendig til frelse.¹² Dette nybrottsarbeidet fant hovedsakelig sted innenfor den engelske baptismen, men fikk etter hvert også nedslag i den skandinaviske baptismen. Det er derfor ikke grunnlag for å hevde at baptister utelukkende lærer at dåpen kun er en symbolhandling eller lydighetshandling. Men man tenker at dåpen skal komme i etterkant av en kristen bekjennelse, og de døper derfor ikke spedbarn.

Når det gjelder selve spørsmålet om hvorfor spedbarn ikke trenger å bli døpt, gis det to ulike begrunnelser:

- a) Noen begrenser det å være et syndig menneske til det å begå bevisste, syndige handlinger. Dermed er et spedbarn uskyldig fremfor Gud. Da blir det for øvrig relevant å spørre hva vi skal tenke om en seksåring? Hvis hun kan begå en bevisst synd, trenger hun åpenbart frelse. Hvorfor vente med dåp i mange år? Som respons kan det påpekes at sørstatsbaptistene faktisk døper barn, for eksempel en femåring, nettopp fordi en tydelig kristen bekjennelse bør følges av dåp.
- b) Andre hevder at et lite barn automatisk er frelst, og at veien ut av Guds nåde først kan skje når barnet bevisst velger å forlate troen. Dette er et synspunkt som langt på vei sammenfaller med et metodistisk dåpssyn.

Et siste spørsmål, der det også er ulike syn blant de som avviser spedbarnsdåp, handler om «gjendåp». Mange mener at en spedbarnsdåp ikke kan forstås som en sann kristen dåp, og mener at de som er blitt døpt som spedbarn bør bli døpt på nytt. Men det virker som om stadig flere av de som avviser spedbarnsdåp likevel vil betegne dåpen som «uklar», men like fullt som «gyldig». I Danmark er dette det vanlige syn blant baptister i dag. I Norge er det nok flere som anbefaler gjendåp.

5. Fordømmelsen av gjendøperne i Den augsburgske bekjennelse

Den augsburgske bekjennelse ble lagt frem ved et kirkemøte i Augsburg i 1530. Her var det uaktuelt for Luther å delta. Han var fortsatt fordømt som kjetter. Men det ble utarbeidet en bekjennelse, nå kalt Den augsburgske bekjennelse, som ble ført i pennen av den lutherske delegasjonen med Philip Melanchthon i spissen. Denne hadde til hensikt å presentere et luthersk ståsted overfor keiseren og et mål var å overbevise politiske myndigheter om at lutherske kristne hadde en sunn og bibelsk teologi. Det var viktig å avvise tydelig at de representerte vranglære, sekterisme og – kanskje i særlig grad – oppfordret til opprør, vold og anarkisme.

Samtidig med Luther oppstod det en gruppering som forfektet bekjennelsesdåp og mente at spedbarnsdåpen var antikristelig. Denne gruppen oppstod først i kretsen rundt den sveitsiske reformatoren Ulrich Zwingli i Zurich. Etter hvert oppstod det også en døperbevegelse sør i Tyskland. I denne gruppen var det noen som gikk mye lenger enn Luther når det kom til å arbeide for samfunnsendringer – om nødvendig ved hjelp av militære maktmidler.

Luther omtalte alle disse gruppene som svermene, og slo dermed døperbevegelsen sammen med andre grupperinger han mente gikk for langt i å reformere kirken. Begrepet svermer er imidlertid lite nyansert, og man vil heller i dag tale om reformasjonstidens døperbevegelser.

Den augsburgske bekjennelse bruker uttrykket «de fordømmer gjendøperne» fem ganger. Det blir galt å betrakte uttrykket «gjendøperne» som synonymt med alle de som i dag har et baptistisk dåpssyn. For reformatorene handlet gjendøpernes teologi om mye mer enn en avvising av barnedåp. Det meste av kritikken som Den augsburgske bekjennelse retter mot gjendøperne er knyttet til politiske synspunkter som gjendøperne hadde. Verken Melanchthon eller Luther hadde stor kunnskap om gjendøpernes teologi. Dialogen med denne gruppen, ofte omtalt som svermere, ville kanskje vært bedre hvis den politiske situasjonen hadde vært annerledes.

Det er også mulig at Den augsburgske bekjennelse ville ha omtalt «gjendøperne» annerledes hvis den var blitt skrevet noe senere – og mer moderate gjendøperere hadde markert seg. For eksempel var nederlenderen Menno Simons (1496-1561) pasifist. Historisk er det faktisk bare kirkesamfunnet vi kaller for Mennonittene som rammes direkte av fordømmelsesutsagnene i Den augsburgske bekjennelse. Baptismen og pinsebevegelsen som i Norge er mest kjent for å praktisere bekjennelsesdåp oppstod henholdsvis først på begynnelsen av 1600-tallet og 1900-tallet. Derfor kan ikke bekjennelsens fordømmelsesutsagn direkte appliseres på disse kirkesamfunnene. Denne erkjennelsen uttrykkes for eksempel i de bilaterale læresamtalene som har vært mellom lutherske og baptistiske kirkesamfunn.¹³

I forskningen er det uenighet om hvordan vi helt spesifikt bør forstå uttrykket «Vi fordømmer gjendøperne» (*damnant anathema*). Når det katolske Tridenterkonsilets (1545-1563) fordømmer andre syn, og bruker en tilsvarende formulering, er budskapet at de fordømte ikke kan bli frelst. Men det er ikke gitt at dette var tankegangen til reformatorene. Uansett var hovedpoenget å ta tydelig avstand fra en annen teologisk forståelse enn den lutherske.

Vi vet at det var helt på slutten av arbeidet med Den augsburgske bekjennelse at fordømmelsene av gjendøperne ble skrevet inn i dokumentet. Det er nok rett å si at de ble tatt inn like mye av politiske årsaker som av teologiske. Keiseren hadde revitalisert kjetterlovgivningen. Det ble viktig å unngå å bli sett på som gjendøper, som en del av den svermeriske fold, og også uttrykk en forståelse for at det ble reagert sterkt mot opprør og revolusjon begrunnet i protestantisk tenkning.

I Den augsburgske bekjennelse er det en spesifikk formulering som omhandler selve dåpssynet: «De fordømmer gjendøperne som forkaster barnedåpen og påstår at barna blir salige uten dåp», heter det i artikkel IX. Akkurat denne artikkelen problematiserer således forkastelsen av barnedåpen, samt påstanden om at barna blir salige uten dåp. I snever forstand rammer en slik fordømmelse alle som ikke døver spedbarn (og langt på vei også metodister som avviser at barn ikke trenger dåp for å bli frelst) men det er neppe noen tvil om at Den augsburgske bekjennelse først og fremst ville gå i rette med dem som lærte at noen mennesker – i dette tilfelle barn – kan bli frelst uten dåp og tro. En slik teologi kommer i sterk konflikt med bekjennelsens syn på alle menneskers syndighet og behov for frelse.

6. Oppsummerende vurderinger

Teologisk uenighet er ubehagelig. Tror vi at Bibelen formidler en sann veiledning fra Gud, er det smertefullt å innse at vi ikke alltid blir enige om hva Bibelen sier – og hva som er sann kristen lære. Også innad i en organisasjon som NLM vil vi måtte leve med uenighet om teologiske spørsmål. Vi vet at det finnes ulike syn på spørsmål knyttet til Israel, endetid, kvinners tjeneste, kirke- og embetsteologi, skapelse og naturvitenskap og flere andre spørsmål.

I blant blir nok uenigheten så fundamental at vi ikke lenger er «enige om det viktigste». Peter taler om «falske lærere, slike som lurer inn vranglære som fører til fortapelse» (2 Pet 2,1). Da står vi overfor en forkynnelse som utgir seg for å være kristen, men som likevel kan føre mennesker i fortapelsen. Blant eksempler på en slik forkynnelse er den som møter samboere, heterofile eller homofile, med velsignelse istedenfor kall til omvendelse. Eller forkynnelse som sier at alle blir frelst.

Hva skal vi da tenke om ulike dåpssyn? Er det vranglære å avvise spedbarnsdåp? Vårt korte svar er nei. Vi mener at vi her står overfor et viktig teologisk spørsmål, men det går samtidig an å vise forståelse for at kristne kommer til ulike konklusjoner. Vi må erkjenne at mange av de som ikke har et luthersk dåpssyn har en stor tillit til Bibelen og begrunner sitt syn ut i fra en noe annen forståelse av sentrale bibeltekster. Derfor har NLM i lang tid hatt et åndelig samarbeid med mennesker, organisasjoner og kirkesamfunn som ikke har et luthersk dåpssyn.

Vi mener at vårt syn ikke kommer i konflikt med vår lutherske bekjennelse. Tvert imot har vi vist at det er urimelig å tenke at de fordømmelsene som i Den augsburgske bekjennelse rammer «gjendøperne» rammer alle de som ikke har et luthersk dåpssyn. På reformasjonstiden var avstanden mellom radikale gjendøperere, som ofte ønsket en politisk revolusjon, og lutherske kristne langt større enn i dag. I tillegg var den politiske situasjonen en helt annen.

Så vil vi ikke bagatellisere ulikt syn på dåpen. Vi står overfor et sentralt teologisk spørsmål som dessuten kan få viktige konsekvenser – for eksempel når det gjelder synet på synd. Ikke minst er spørsmålet om gjendåp viktig. Uenighet om dåp får dessuten en del praktiske konsekvenser. En forsamling eller menighet kan vanskelig gi plass til, og praktisere, to helt forskjellige dåpssyn.

I møte med de som avviser et luthersk dåpssyn, er det viktig å undersøke nøyaktig hva slags dåpssyn den enkelte har. Vi har vist i dette notatet at det finnes betydelige forskjeller mellom de som avviser spedbarnsdåp og utelukkende foretar «bekjennelsesdåp». Når spørsmålet er om mennesker kan inkluderes i vårt misjonsarbeid – og eventuelt få et ansettelsesforhold – er det tre spørsmål som bør avklares:

- a) Hva tenker vedkommende om gjendåp? For en ansettelse eller for et tillitsverv i NLM vil det være avgjørende at den som forfekter et ikke-luthersk dåpssyn ikke vil forkynne og praktisere gjendåp, i denne sammenhengen forstått som ny dåp av spedbarnsdøpte. En slik forkynnelse og praksis vil undergrave organisasjonens teologiske ståsted.
- b) Hva tenker vedkommende om dåpen som frelsesmiddel? For NLM er det viktig at den det gjelder har forståelse for dåpens viktighet – selv om det er ulikt syn på rekkefølgen mellom dåp og tro. Vi kan ikke akseptere at dåpen bevisst velges bort med den begrunnelse at bare troen er viktig.
- c) Hva tenker vedkommende om barns syndighet og behov for frelse? For NLM vil det være viktig at den som har et ikke-luthersk dåpssyn kan vise respekt og lojalitet mot en luthersk tanke om at synd er mer enn bevisste handlinger.

Når vi møter mennesker og sammenhenger som ikke har et luthersk dåpssyn, er det åpenbart ikke mulig å legge Den augsburgske bekjennelse til grunn for fellesskap og samarbeid. Iblant vil derimot Lausanne-pakten fra 1974 kunne fungere som grunnlag. NLM er blant annet medlem i det tverrkirkelige nettverket NORME som nettopp bygger sin virksomhet på Lausannepakten. Også når vi ansetter personer som ikke har et luthersk ståsted, men bekjenner kristen tro, er det hensiktsmessig å legge Lausannepakten til grunn. Det kan også være aktuelt å benytte «Statement of faith» som er utformet av World Evangelical Alliance.

Avslutningsvis vil vi påpeke viktigheten av ikke å overdrive hvor stor betydning et ulikt dåpssyn har. I møte med kristne som avviser luthersk spedbarnsdåp, er det ofte enighet om at sann kristen forkynnelse vil kalle mennesker til personlig omvendelse, understreke at det er troen på Kristus som frelser oss og utfordre alle troende til radikal etterfølgelse av Kristus. På et slikt grunnlag kan vi stå sammen som kristne brødre og søstre.

NOTER

¹ Regin Prenter, *Skabelse og genløsning*, G. E. C. Gads forlag, København 1979, side 511.

² Leif Andersen, *Der Guds fiender fikk rett*, Lunde Forlag, Oslo 2002, side 122-126.

³ Ole Øystese, *Barna og troen*, Lunde Forlag, Oslo 1990, side 28; sitat fra WA 17, II, 83,22.

⁴ Øystese, side 44.

⁵ Én Herre, én tro én kirke – en lengsel mot én dåp. Rapport fra bilaterale læresamtaler mellom Den norske kirke og Det Norske Baptistsamfunn 1984-1989 1994:30

⁶ Ibid 1994:48

⁷ Leiv Aalen, mangeårig professor i dogmatikk ved MF, avviste at mennesker kan regnes som troende når de ikke er døpt. Han hevdet at «dåpen som engangshandling fører inn i nådestanden og dermed også er konstituerende for kristenstanden». Videre avviste han at «gudssamfunnet så å si automatisk fulgte med troen» fordi det da ville «mangle den gudgitte stabilitet som ligger i nådestanden som delaktighet i pakten mellom Kristus og menigheten» (*Dogmatisk Grunnriss*, Skrivestua Menighetsfakultetet 1982, 197).

⁸ Øystese, side 20-21.

⁹ Carl Fr. Wisløff, *Fullfør din tjeneste!*, Lunde Forlag, Oslo 1993, side 154.

¹⁰ Pontoppidan 1737/1996:194

¹¹ Jan Petter Walaas i «Metodistkirken», *Dette tror de*, redaktør Rigmor Heistø, Libretto forlag, Oslo 1997.

¹² Sentrale baptistteologer på 2000-tallet som argumenterer for en mer sacramental dåpsforståelse er Anthony Cross, Stanley K. Fowler, John Colwell og Paul Fiddes. Vi kan her vise til Anthony Cross, *Recovering the Evangelical Sacrament*, 2013; Brandon C. Jones, *Waters of Promise. Finding Meaning in Believers Baptism*, 2012; Stanley K. Fowler, *More Than a Symbol. The British Recovery of Baptismal Sacramentalism*, 2002; Paul Fiddes, *Tracks and Traces. Baptist Identity in Church and Theology*, 2003; John Colwell, *Promise and Presence. An Exploration in Sacramental Theology*, 2005.

¹³ Et godt eksempel på dette finner vi i rapporten *Baptists and Lutherans in Conversation – A Message to Our Churches* (1990). Rapporten er resultatet av bilaterale læresamtaler mellom Baptist World Alliance og Lutheran World Federation i årene 1986-1989. I et eget avsnitt blir fordømmelsesutsagnene i Den augsburgske bekjennelse drøftet. Her sier lutheranerne at fordømmelsesutsagnene ikke rammer baptisismen, og lutheranerne ber om unnskyldning for de overgrep som 1500-tallets fordømmelser av anabaptistene har påført baptistene. Det anbefales i rapporten at fremtidige utgaver av de lutherske bekjennelsesskriftene at fordømmelsesutsagnene ikke rammer de mellomkirkelige forhold mellom baptistiske og lutherske kirkesamfunn (*Baptists and Lutherans in Conversation* 1990:44)

